

Oldřich Černík (1921–1994)

Představitel reformního proudu KSČ. Členem ÚV KSČ byl od roku 1958, v 60. letech zastával různé posty v československé vládě a stal se jedním z nejvýznamnějších představitelů pražského jara, kdy se stavěl za demokratizaci socialismu. Stal se předsedou celkem tří vlád mezi lety 1968 až 1970, v roce 1971 byl z komunistické strany vyloučen.¹

Drahý soudruhu Černíku,

nacházíme se v nesmírně složité situaci, kde čelíme výzvám, se kterými jsme se dosud nesetkali. Reakce na ně bude mít zásadní dopad nejen na československou suverenitu, ale také na směr, kterým se ubíráme k socialismu s lidskou tváří. Hlavním cílem jednání o Moskevském protokolu je nalézt řešení, které přispěje k obnovení stability v Československu a obnovení běžného fungování naší země. Tento protokol má potenciál ovlivnit budoucnost naší vlasti, a proto je nezbytné, abychom se aktivně podíleli na těchto jednáních a chránili zájmy Československa. Jakožto představitel Komunistické strany Československa máte jedinečnou příležitost ovlivnit průběh jednání i jeho výsledků. Máte ve svých rukou možnost přesvědčit své kolegy o důležitosti liberálnějšího přístupu a ekonomických reforem. Můžete se pokusit, aby znění protokolu alespoň částečně reflektovalo zásady pražského jara, na němž jste se sám podílel. Je v očividném zájmu Československa, aby se zabránilo zásahům cizích vojsk na našem území a aby byla chráněna naše vnitřní suverenita.

I přes Vaše osobní politické přesvědčení si uvědomujete potenciální rizika, která hrozí při jednáních, zejména kvůli vlivným osobnostem sovětské strany, jako je například soudruh Brežněv. Proto musíte jednat velmi opatrně, abyste nepřišel o své vážené křeslo v čele vlády. Je tedy nanejvýš důležité, zachovat si s ním i s dalšími členy KSSS dobré vztahy. Naštěstí máte při jednání oporu mezi liberálně smýšlejícími kolegy, jako jsou soudruzi Kriegel, Mlynář a Dubček. Rozumíte tomu, že výsledek jednání pravděpodobně nebude zcela v souladu s českými a slovenskými zájmy, a proto se snažte najít kompromis, který minimalizuje negativní dopady na naše občany.

Vaše cíle pro jednání jsou tedy následující:

1. V oblasti přátelské spolupráce se snažte prosadit návrhy, které nebudou rozšiřovat politická či vojenská propojení mezi Sovětským svazem a ČSSR, jednat se může například o návrh „*Obě strany sdílí názor, že je v současné situaci potřeba navázat na předchozí jednání v Bratislavě a Čierné nad Tisou a že je nutné uskutečnit zásady a úkoly, které obsahují výstupní dokumenty ze zmíněných porad nebo vlády SSSR a KSČ souhlasí, že je v zájmu obou stran vzájemně udržovat přátelské vztahy, které budou založené na principech rovnosti, respektu a bratrské spolupráce.*“ V každém případě je ale třeba zabránit tomu, aby se Sověte vměšovali do vnitrostátních záležitostí.
2. Máte zájem, aby sjezd Komunistické strany Československa proběhl až později. Chápete, že dlouhý pobyt v Moskvě může mít vliv na názory některých stranických členů, což by mohlo být nepříznivé pro další jednání ve váš prospěch. Kompromisem by tedy mohl být návrh ve znění „*Předsednictvo ÚSV KSČ se shoduje s vedením KSSS, že během nedávno proběhlého XIV. sjezdu KSČ zahájeného 22. srpna 1968 došlo k porušení stanov KSČ. Je tedy nasnadě, aby jeho výstupy potvrdil mimořádný sjezd, kterého se zúčastní všichni členové předsednictva i tajemníci.*“
3. V oblasti médií máte výhodu, protože tato otázka není předmětem sporu. Můžete zde uplatnit liberálnější postoj a prosazovat návrhy, jako například „*Delegace KSČ zaručuje, že obsah sdělovacích prostředků nebude dále rozdmýčkovat napjatou situaci v ČSSR a o vývoji situace bude informovat na základě informací od vedení KSČ.*“ Toto téma ale pro Vás není nikterak důležité, Protokol se má zabývat především vojenskou a diplomatickou situací.

4. Zcela odmítáte jakoukoliv formu vojenské pomoci, protože vnímáte, že se jedná o pokus Sovětů zamaskovat vojenskou invazi jinými prostředky, a jejich cílem je potlačení reformy. Vzhledem k citlivosti této otázky je nezbytné postupovat v jednání s maximální opatrností, rozvahou a rozumem. Možnými přijatelnými kompromisními návrhy by mohly být „Československá strana bude ihned informovat ozbrojené síly ČSSR o příkazu, aby se vyvarovaly konfliktů a incidentů mezi občany ČSSR a spojeneckými vojsky působícími na československém území.“ nebo „Vláda ČSSR a vedení KSČ potvrzují, že jsou státní hranice dostatečně zajištěny a není nutné jejich kontrolu posílit. Zavazuje se však, že bude výstupy pohraniční stráže a dalších bezpečnostních složek podrobně sledovat, v případě zaznamenání nepřátelských aktivit bude sovětskou stranu o situaci informovat.“ Nejlepší by bylo, kdyby se Vám v rámci jednání podařilo dojednat konkrétní detaily co nejrychlejšího odjezdu vojsk z československého území.
5. Co se týče politické stabilizace, tak se cítíte poměrně neohrožen, protože u Vás na rozdíl od některých Vašich kolegů nehrozí, že byste přišel o svou politickou kariéru – snažil jste se pouze zlepšit životní úroveň obyvatel a sjednotit národ. Ideální by proto pro Vás bylo přijmout v této části dokumentu návrh „Předsednictvo ÚV KSČ a vláda ČSSR prohlašují, že zhodnotí činnost členů vlády a v případě zjištění závažných provinění, především nevhodného zastupování zájmů ČSSR v otázkách vnitřní i zahraniční politiky v rozporu se zásadami KSČ, učiní příslušné závěry.“
6. Po hospodářské stránce je pro Vás důležité nepřijmout žádný návrh, který by ještě více připoutal ČSSR k Sovětskému svazu. Nemůžete si však dovolit mlčet, proto můžete podpořit třeba návrh „Vedení KSČ vyjadřuje souhlas s dalším rozvojem vzájemných hospodářských vztahů mezi ČSSR a SSSR. Zároveň se však domnívá, že by urychlené progresivní hospodářské reformy výrazně přispěly k obnově státu a zklidnění situace.“
7. Je Vám zcela zřejmé, že je některý z Vašich kolegů v dobrém kontaktu se špičkami OSN a informuje je o vývoji situace. Před Sověty byste se měl ale od takových aktivit silně distancovat, například skrze: „Předsednictva KSČ a KSSR odsuzují projednávání tzv. otázky ČSSR, která se stala součástí programu Rady bezpečnosti Organizace spojených národů. Zástupci obou států nesouhlasí s projednáváním agendy bez včasného souhlasu dotčeného státu, tedy vedení ČSSR, a vyzývají vedení OSN k omluvě.“ Avšak spolupráce mezi SSSR a ČSSR na mezinárodní scéně v posledních letech výrazně oslabila. To není překvapivé, protože sovětské představitelé se rozhodli následovat cestu silného odporu vůči kapitalismu a celému západnímu světu. Československo, izolované od západní Evropy železnou oponou, by však z politických i hospodářských důvodů mohlo těžit z pokusů o zlepšení vztahů s těmito zeměmi. Nicméně je nepravděpodobné, že by s tímto Sověti souhlasili. Přijatelný by pro Vás tedy mohl být i návrh „Zástupci SSSR a ČSSR potvrzují, že budou i nadále spolupracovat na mezinárodní scéně a prosazovat socialistickou myšlenku ve světě“, jehož podporou byste mohl zaujmout sovětské kolegy.
8. Důležitá je pro Vás transparentnost a komunikace s veřejností, to jsou body, na kterých se lze dohodnout i se Sověty. Podporu byste od nich tak mohl získat u návrhu „Obě strany se shodují, že výsledky tohoto jednání povedou k uklidnění situace v ČSSR a k pokračování kvalitních vztahů mezi SSSR a ČSSR v nadcházejících letech.“ a „Delegace obou zúčastněných stran se shodly, že je nasnadě v zájmu uklidnění situace adekvátně interpretovat výsledky jednání skrze sdělovací prostředky. Předsednictva KSSS a KSČ budou tato oznámení vzájemně koordinovat.“

Vážený soudruhu, hodně zdaru a pevných rozhodnutí během jednání!

Seznam zdrojů:

¹ KOSATÍK, Pavel. Češi: 1968 : jak Dubček v Moskvě kapituloval. Ilustroval Karel JERIE. Praha: Česká televize, 2016. Edice České televize. ISBN 978-80-204-3696-2, také https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/historie/prazske-jaro-1968-normalizace-oldrich-cernik-muzi-prazskeho-jara-serial_1808141645_jgr